

What is Faith?

Talmud Shevuot 36a and Rashi

גמרא שבועות לו. ורש"י שם

1

רבי יוסי ברכי תנינא אמן בו שבועה בו קבלת דברים בו האמנת דברים בו שבועה נחזיק דכתיב ואמרה האשה אמן אמן בו קבלת דברים דכתיב אחר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן בו האמנת דברים דכתיב ויאמר ירמיה הנביא אל יישיהו אמן כן יעשה ה' יקם ה' את דברך.

Rabi Yosi the son of Rabi Chanina said: "Amen" has in it [the connotation for] an oath, the acceptance of things, or confirmation of a thing. An oath, as is written (Bamidbar 5): "And the woman shall say, 'Amen, amen!'" The acceptance of things, as is written (Devarim 27): "Cursed be he who will not uphold the terms of this Teaching and observe them. — And all the people shall say, Amen." Confirmation of a thing, as is written (Yirmiyahu 28): "The prophet Yirmiyahu said: 'Amen! May the Lord do so!'"

"Amen" has in it [the connotation for] an oath. He who answers "Amen" after an oath, it is as if he uttered the oath from his [own] mouth. **The acceptance of things.** One who says to his friend: "In order so that you will fulfill for me this condition," and he (the friend) says "Amen", he (the friend) accepted his words and must fulfill his condition. **Confirmation of a thing.** It is appropriate to answer "Amen" on a bit of prayer and supplication, for it is the language of *me'amen* the things, that it should be [His] will that it will be true.

אמן בו שבועה . העונה אמן אחר שבועה מחולא שבועה מפיו : בו קבלת דברים . האומר לחבירו על מנת שתקיים לי תנאי כך וכך ואמר אמן קבל דבריו *חייב לקיים תנאו : בו אמנת דברים . וראוי לעטות אמן על דבר תפלה ותחנה שהוא לשון מאמון הדברים שהוא רטן שהוא אמת כן : ואמרם האשם אמן אמן .

Talmud Shabbat 119b and Rashi

גמרא שבת קיט: ורש"י שם

2

אריב"ל יכל העונה אמן יהא שמיה רבאמברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתגדב עם ברכו ה' מ"ט בפרוע פרעות משום דברבו ה' רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו כתיב הבא בפרוע פרעות וכתיב החם כ"י פרוע הוא(א) אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים *אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן *מאי אמן א"ר תנינא אל מלך נאמן

Rabi Yehoshua ben Levi? Said: Anyone who answers "Amen, *Y'he Shmei Raba Mevorach*" with all his strength, his decree is torn, as it says (Shoftim 5): "When locks go untrimmed in Israel, when people dedicate themselves — Bless the Lord!" What is the explanation for "when locks go untrimmed?" Because they blessed God. Rabi Chiya bar Abba said in the name of Rabi Yochanan: Even if he has a trace of *avodah zarah*, he is forgiven. . . .

Rabi Shimon ben Lakish said: Anyone who answers "Amen" with all his strength, the gates of Gan Eden open for him, as it says (Yeshayahu 26): "Open the gates, and let a righteous nation enter, [a nation] that keeps faith." Don't read it "that keeps faith", rather [read it] "that say 'Amen'". What is "Amen"? Rabi Chanina said: A faithful, powerful King.

A faithful, powerful King. So one testifies on his Creator, that He is a Faithful, Powerful King.

אל מלך נאמן . כך מעיד על בוראו שהוא אל מלך נאמן :

רש"י ברכות נד.

3

כמסכת תענית (ט"ז דף טז:) אמרינן
הין עונין אמן במקדש המבדק אומר
בסוף כל ברכה ברוך הוה ה' אלהי
ישראל מן העולם ועד העולם ברוך
חונן הדעת וכן כולם והעונין
אומרים ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד וילפינן לה מקרא דתפלת
עזרא וסייעתו ואשמעינן הכא
דבמקדש ראשון לא היו אומרים אלא
ברוך ה' אלהי ישראל עד מן העולם:

4

טור שלחן ערוך אור"ח קכד

ו(א) ויענו אמן אחר כל ברכה וברכה בין אותם
שיצאו ידי תפלה ובין אותם שלא יצאו. ובכוונה
שיכוין בלבו אמת היא הברכה שבירך המברך
(י) ואני מאמין בזה (י) כי אמן הוא לשון האמנת
דברים:

5

מכילתא בשלח

גדולה האמונה שהאמינו ישראל בני שאמר והיה העולם. שבספר
שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה. שנאמר (שמות
יד. לא): "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ונאמר (שם טו. א): "אז ישיר משה ובני
ישראל". וכן אתה מוצא שלא ירש אברהם אבינו העולם הזה והעולם הבא, אלא
בזכות אמונה שהאמין בה' שנאמר (בראשית טו. ו): "והאמן בה' ויהסבה לו
צדקה"... וכן אתה מוצא שלא נגאלו ישראל מצרים אלא בסכר האמונה. שנאמר
(שמות ד. לא): "ויאמן העם"... וכן אתה מוצא, שאין הגלויות מהכנסות אלא
בסכר אמונה. שנאמר (שירי' שו. ו. ו. ז): "אתי מלבנון תבואי, תשורי מראש
אמנה". (הושע ב. כא—כב): "וארשתוך לי לעולם... וארשתוך לי באמונה".

6

מכילתא יתרו

אמרו (ישעיהו): רצוננו לשמוע מפי מלכנו, לא דומה שומע מפי שליח
לשומע מפי המלך. אמר המקום: הן להם מה שביקשו "בעבור ישמע העם"; דבר
אחר, אמרו: רצוננו לראות את מלכנו, לא דומה שומע לרואה. אמר לו המקום:
הן להם מה שביקשו... "אתם ראייתם", לא במסורת אני אומר לכם, לא כתבים
אני מסגר לכם, לא עדים אני מעמיד, אלא "אתם ראייתם"...

"אנכי ה' אלהיך" — מפני מה לא נאמרו עשרת הדברות בתחלת התורה?
משל, למה הדבר דומה? — לאהר שנכנס במדינה, אמר להם: אמלוך
עליכם, אמרו לו: כלום עשית לנו שתמלוך עלינו? מה עשה? בנה להם את
החומה, הכניס להם את המים, עשה להם מלחמות. אמר להם: אמלוך עליכם,
אמרו לו: הן והן, כך המקום, הוציא ישראל מצרים, קרע להם היים, הוריד להם
דמן, העלה להם הבאר, הגיו להם השליו, עשה להם מלחמת עמלק, אמר להם:
אמלוך עליכם, אמרו לו: הן והן, רבי אומר: להודיע שבחם של ישראל, שכשעמדו
כולם על הר סיני לקבל התורה, השוו כולם לב אחד לקבל מלכות שמים בשמחה.

רמב"ן דברים ד:ט

7

והתועלת⁴³ במצוה הזאת גדולה מאד, שאם היו דברי התורה באים אלינו מפי משה בלבד אע"פ שנבואתו נתאמתה באותות ובמופתים, אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום⁴⁴ ויצוינו בהפך מן התורה ונתן אלינו אות או מופת יכנס ספק בלב האנשים⁴⁵, אבל כשמגיע אלינו התורה⁴⁶ מפי הגבורה לאזנינו ועינינו הרואות⁴⁷ אין שם אמצעי, נכחיש כל חולק וכל מספק ונשקר אותו לא יועילהו אות ולא יצילהו מופת מן המיתה בידינו, כי אנחנו היודעים⁴⁸ בשקריותו, זהו שאמר שם וגם בך יאמינו לעולם⁴⁹, כי כשנעתיק גם כן הדבר לבנינו ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בם מועיל⁵⁰, והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם, אבל יאמינו בודאי שראינו כולנו בעינינו וכל מה שספרנו להם.

The benefit of this commandment is very great. For if the words of the Torah had come to us only through the mouth of Moses, even though his prophecy was verified with signs and wonders, yet *if there [were to] arise in the midst of us a prophet or a dreamer of dreams⁵⁵* and he were to command us [to do] the opposite of what the Torah commanded us, *and he [were to] give us a sign or wonder,⁵⁵* then a doubt would enter the people's hearts. But since the Torah reaches us from the mouth of the Almighty to our ears, and our eyes behold that there is no intermediary, we will reject anyone who differs and who casts doubt [upon the words of the Torah] and will declare him to be false. No sign will help him, nor will any wonder save him from death at our hands for we know his falsehood. It is this which He stated there [before the Revelation], *and they may also believe in thee [Moses] forever,⁵⁶* for when we shall also transmit the matter [of the Revelation] to our children they will know that the thing was true without doubt as if all the generations had seen it, for we would not testify falsely to our children to cause them to inherit *vanity and things wherein there is no profit,⁵⁷* and they will not doubt at all the testimony we will give them. Instead they will believe for a certainty that all of us saw it with our eyes, and likewise [they will believe] all that we told them.

רמב"ם מורה נבוכים I:50

9

Know, thou who studieth this my Treatise, that belief is not the notion that is uttered, but the notion that is represented in the soul when it has been averred of it that it is in fact just as it has been represented. If you belong to those who are satisfied with expressing in speech the opinions that are correct or that you deem to be correct, without representing them to yourself and believing them, and still less without seeking certain knowledge regarding them, you take a very easy road. In accordance with this, you will find many stupid people holding to beliefs to which, in their representation, they do not attach any meaning whatever.

**From Abraham Joshua
Heschel's
God in Search of Man,
pp. 152-157**

8

b

It is not easy to attain faith. A decision of the will, the desire to believe, will not secure it. All the days of our lives we must continue to deepen our sense of mystery in order to be worthy of attaining faith. Callousness to the mystery is our greatest obstacle. In the artificial light of pride and self-contentment we shall never see the splendor. *Only in His light shall we see light.*

Man's quest for God is not a quest for mere information. In terms of information little was attained by those countless men who strained their minds to find an answer. Only in terms of responsiveness, as an answer to Him who asked, much was achieved and much can be achieved by every one of us. In the realm of science, a question may be asked and an answer given by one man for all men. In the realm of religion, the question must be faced and the answer given by every individual soul.

a

NO FAITH AT FIRST SIGHT

There is no faith at first sight. A faith that comes into being like a butterfly is ephemeral. He who is swift to believe is swift to forget. Faith does not come into being out of nothing, inadvertently, unprepared, as an unearned surprise. Faith is preceded by awe, by acts of amazement at things that we apprehend but cannot comprehend. In the story of the Red Sea we read: "Israel *saw* the great works which the Lord did . . . and the people *feared* the Lord . . . and they *believed in the Lord*" (Exodus 14:31). We must learn how to see "the miracles which are daily with us"; we must learn how to live in awe, in order to attain the insights of faith.

c

FAITH IS ATTACHMENT

Faith is not the same as belief, not the same as the attitude of regarding something as true.⁴ When the people of Israel worshipped a golden calf, forty days after Sinai, their belief in the event was surely present. Faith is an act of the whole person, of mind, will, and heart. Faith is *sensitivity, understanding, engagement, and attachment*; not something achieved once and for all, but an attitude one may gain and lose.

The generation that went out of Egypt and witnessed the marvels at the Red Sea and Sinai did not attain faith completely. At the end of forty years in the wilderness Moses summoned all Israel and said to them: "*You have seen* all that the Lord did before your eyes in the land of Egypt, to Pharaoh and to all his servants and to all his land; the great trials which *your eyes saw*, the signs, and those great wonders. But to this day *the Lord has not given you a mind to understand or eyes to see, or ears to hear*" (Deuteronomy 29: 1-3).

"Marvelous things did He in the sight" of Israel. "For all this they sinned still, and believed not in His wondrous works" (Psalms 78: 14-32).

d

FAITH INCLUDES FAITHFULNESS

Faith includes *faithfulness*, strength of waiting, the acceptance of His concealment, defiance of history.

O Lord our God,
Other lords besides Thee have had dominion over us,
But Thy name alone we acknowledge.
Isaiah 26:13

No moment in human history was as sad as the moment in which the Lord said unto Moses, and *I will surely hide My face in that day on account of all the evil which they have done, because they have turned to other Gods* (Deuteronomy 31:18).⁵

"Who is like unto Thee in silence!" Who is as silent as Thou "who seest the insult heaped upon Thy children, yet keepest silence?"⁶

The failure of perception, the inability to apprehend Him directly is the sad paradox of our religious existence. It was an extraordinary moment when man was ready to exclaim:

This is my God, I will glorify Him;
The God of my father, I will exalt Him.
Exodus 15:2

The normal situation is expressed in the words of Job:

Lo, He goes by me, and I see Him not;
He passes on also, but I perceive Him not.
Job 9:11

However, God is not indifferent to man's quest of Him. He is in need of man, in need of man's share in redemption. God who created the world is not at home in the world, in its dark alleys of misery, callousness and defiance.

10

חובות הלבבות שער ייחוד פרק ג

To know if we are obligated to investigate the Oneness deeply or not, to say, that all who can investigate this topic and similar intellectual issues must investigate them according to his ability. . . And one who avoids investigation is disgraceful, and he is considered one who is "shortened" in wisdom and deed, and he is likened to a sick person who is expert in his sickness, and in his cure, he relies on the doctor to heal him with any number of cures, and he is lazy and doesn't use his wisdom to investigate the doctor's cures to know if he has chosen the correct one or not. The Torah already obligated us in this, as is written (Devarim 4:39) "Know therefore this day and keep in mind, etc."

אך לדעת אם אנו חייבין לחקור על היחוד בדרך העיון אם לא, אומר, כי כל מי שיוכל לחקור על הענין הזה והדומה לו מן הענינים המושכללים בדרך הסברה השכלית חייב לחקור עליו כפי השגתו וכח הכרתו. וכבר הקדמתי בתחלת הספר הזה מן הדברים המראים חיוב הענין מה שיש בו די והמתעלם מחקור הרי זה מגונה ונחשב מן המקצרים בחכמה ובמעשה והוא דומה לחולה שהוא בקי בחליו ובדרך רפואתו סמך על רופא שמרפא אותו בכמה מיני רפואות והוא מתעצל לעיין בחכמתו וסברתו ברפואות הרופא לדעת אם הוא מתעסק בעניניו על דרך נכונה אם לא והיה יכול לעמוד על זה מבלי דבר שימנעהו. וכבר חייבתנו התורה בזה כמו שכתוב (שם) וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'.

שלטי הגבורים על הרי"ף
לעבודה זרה פרק א

11

ע"ם שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא אמר להשכיל ולהתנוון זידיעת האלהים נדרך החכמה אלא להאמין היחוד ע"ס השמועה וע"ס הקבלה כמו שאנו מקיבלין כל התורה והמצוות וע"ס השמועה וע"ס הקבלה כענין שנאמר ונדיק בראמונתו יחיה הוא שאמר

והראיה שהמחשבה אל הלב הוא עיון השכל הוא מה שאמר הכתוב (ישעיה מד) ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה וגו' ואמר דוד המלך ע"ה (ישעיה מד) ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה וגו' ואמר דוד המלך ע"ה (דה"א כח) ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וגו' ואמר (תהלים ק) דעו כי ה' הוא האלהים וגו' ואמר (שם צא) אשגבהו כי ידע שמי ואמר (ירמיה ט) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ואמרו רבותינו ז"ל הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס ואמרה תורה (דברים ד) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וגו' וא"א שיוודו לנו האומות במעלות החכמה והבינה עד שיעידו לנו הראיות והמופתים ועדי השכל על אמתת תורתנו ואומן אמונתנו. וכבר הבטיחנו יוצרנו לגלות מסך הסכלות מעל שכלם ושיראה כבודו הבהיר לאות לנו על אמתת תורתנו כאשר אמר (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך וגו' ואומר (שם ב) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל ה' ה' וגו'. וכבר התבאר מן השכל ומן הכוב ומן הקבלה שאנו חייבין לעיין במה שנוכל להשיג בירור בדעתנו.

ספר החינוך מצוה כה
מצות האמנה במציאות ה'

12

וענין האמנה הוא. שיקבע בנפשו שהאמת כן ושאי אפשר חלוף זה בשום פנים. ואם ישאל עליו. ישיב לקל שואל. שזה האמין לבו ולא יודה בחלוף זה. אפלו יאמרו להרגו. שקל זה מחזיק וקובץ האמת הלבב כשמוציא הדבר מן הלחם אל הפצל. רצוני לומר כשיקיים בדברי סיו מה שלבו גומר. ואם יזכה לעלות במעלות החכמה ולקבץ לבין ובעיניו יראה במופת נחתה. שהאמנה הזאת שהאמין אמת וברור. אי אפשר להיות דבר בלתי זה. או יקיים מצות צשה זה מצוה מן המבחר.